

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

БУДІВЕЛЬНЕ ПРАВО: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

Третя
Міжнародна
науково-практична
конференція

4 грудня
2019 року

ЗБІРНИК
НАУКОВИХ
ПРАЦЬ

Частина перша

КИЇВ

2019

**Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет будівництва і архітектури
Комітет з питань організації державної влади, місцевого самоврядування,
регіонального розвитку та містобудування Верховної Ради України
Фонд підтримки будівельної галузі (Німеччина)
Представництво Польської академії наук в Києві
Київська міська рада
Київська міська державна адміністрація
Академія будівництва України**

Третя Міжнародна науково-практична конференція

"БУДІВЕЛЬНЕ ПРАВО: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ"

4 грудня 2019 року

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Частина перша

КИЇВ 2019

УДК 34:69

ББК 67:38

Рекомендовано до друку Вченою радою Київського національного університету будівництва і архітектури, протокол № 18 від 29 листопада 2019 р.

Редакційна колегія

Куліков П.М. – д.е.н., проф., ректор КНУБА (голова)

Клочко А.А. – Голова Комітету з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування Верховної Ради України

Копиленко О.Л. – д.ю.н., проф., член-кор. НАН України, академік НАПрН України, Заслужений юрист України, народний депутат України

Вайзе Т. – віце-президент Фонду підтримки будівельної галузі (ФРН)

Собчук Г. – д.т.н., проф., директор Представництва ПАН в Києві

Безклубий І.А. – д.ю.н., проф., КНУ імені Тараса Шевченка

Гаран О.В. – д.ю.н., доц., ОНУ ім. І.І. Мечникова

Дідовець Ю.В. – Заслужений юрист України, депутат Київміськради

Квасніцька О.О. – к.ю.н., доц., НУ «Одеська юридична академія»

Кресін О.В. – д.ю.н., проф., Інститут держави і права ім.В.М.Корецького

Мамедов А.М. – к.т.н., доц., КНУБА

Мамонтов І.О. – Заслужений юрист України, к.ю.н., доц., КНУБА

Назаренко І.І. – д.т.н., проф., президент АБУ, КНУБА

Перегида Є.В. – д.п.н., проф., КНУБА

Плоский В.О. – д.т.н., проф., КНУБА

Чернишев Д.О. – к.т.н., доц. КНУБА

Ткаченко В.В. – д.і.н., проф., КНУБА

Тонкачєв Г.М. – д.т.н., проф., КНУБА

Халабуденко О.А. – к.ю.н., доц., КНУБА

Харитонов Є.О. – д.ю.н., проф., НУ «Одеська юридична академія», член-кор. НАПрН України, Заслужений діяч науки і техніки України

Харитонova О.І. – д.ю.н., проф., НУ «Одеська юридична академія», член-кор. НАПрН України, Заслужений діяч науки і техніки України

Шлюсарж Б. – д-р наук, проф., Зеленогурський ун-т (Польща)

Рецензенти:

Безклубий Ігор Анатолійович – доктор юридичних наук, професор

Короєд Сергій Олександрович, доктор юридичних наук, доцент

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Р 31 Будівельне право: проблеми теорії і практики [зб. наук. пр.]. Вип. III. Матеріали Третьої наук.-практ. конф., (Київ, 4 грудня 2019 р.)/ Мін-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т будівн. і архіт-ри та ін. Київ–Тернопіль : «Бескиди», 2019. В 2-х ч. Ч. 1. 231 с.

Оргкомітет дякує керівництву ТОВ «Полісся-2002», яке сприяло у проведенні конференції та публікації збірника.

ISBN 978-966-457-245-X

УДК 34:69

ББК 67:38

© КНУБА

ЗМІСТ

Майданик Р.А. Містобудівне право: цивільно-правові аспекти.....	6
Гаран О.В. Про домінуючі концепції енергозбереження житла	9
Харитонов Є.О., Харитонова О.І., Харитонова Т.Є. Малі архітектурні форми та тимчасові споруди: до проблеми правового регулювання.....	14
Квасніцька О. О. Впровадження інструментів партисипації в питаннях інтегрованого планування та регулювання забудови	19
Кірін Р.С. Міжгалузева природа інституту забудови надроохоронних ділянок	24
Мартынченко И.Э. Правовое обеспечение сохранения комплексных памятников градостроительства: опыт Республики Беларусь.....	29
Перегуда Є.В., Місержи С.Д. Новації щодо нормування в будівництві: позитивні та неоднозначні аспекти	37
Пилипенко О.Є. Юридична відповідальність за порушення норм екологічного законодавства України при проведенні капітального будівництва.....	43
Рябченко Ю.Ю. Поєднання субсидіарності та оперативності при участі органів прокуратури у цивільних справах про захист прав на результати будівельної діяльності.....	55
Ткаченко В.В., Климчук М.М., Клочко А.А. Нормативно-правове забезпечення цифровізації енергоефективного будівництва.....	58
Халабуденко О.А. Метаморфози концепту права власності на землю в контексті політик просторового планування (методологічний аспект)	62
Боровська І.А., Затилюк Г.А. Юридичні особи приватного права у сфері будівництва	67

<i>Банах А.В., Арутюнян Є.Е.</i> Законодавчі й нормативні перешкоди проведення обстежень технічного стану будівель і споруд.....	71
<i>Бортняк В.А.</i> Правові основи визначення податку на додану вартість та його адміністрування.....	79
<i>Гужва А.М.</i> Захист інтересів власника будівлі від незаконного будівництва та збитків від руйнування сусідньої будівлі у римському праві.....	88
<i>Дьомкін П.О., Баєва Ю.Є.</i> Організаційно-правові проблеми розвитку житлово–комунального господарства в Україні.....	94
<i>Калініченко З. Д.</i> Нові зміни в законодавстві України про дерегуляцію в будівельному контролі.....	100
<i>Медвідь Ф.М., Мельниченко Я.Б., Твердохліб А.І.</i> Право як ефективний регулятор суспільних відносин в контексті завдань правової освіти.....	104
<i>Некіт К.Г.</i> Використання інституту довірчої власності у сфері фінансування будівництва житла	110
<i>Похиленко І.С.</i> Щодо удосконалення порядку надання адміністративних послуг у сфері будівництва	115
<i>Халабуденко О.А., Циганкова Д.О.</i> Конструкції прав власників квартир та інших ізольованих приміщень у багатоквартирних будинках: досвід порівняльно-правового дослідження ...	119
<i>Ярошук І.В., Семиліт Д.</i> Інтелектуальна власність в будівництві.....	133
<i>Бляхарський Я. С.</i> Співвідношення понять «девелоперська діяльність» та «організація будівництва будівель».....	140
<i>Бодяк Н.Е.</i> Защита прав потребителей при строительстве жилых помещений: опыт Республики Беларусь.....	147

Власенко Т.В. Правове регулювання інвестиційних договорів в будівельній галузі України	154
Куницький К.С. Інституційна модель вибору альтернатив трансакцій на локальному ринку землі	157
Пристайко В.В. Елементи антикризового управління будівельною галуззю	163
Зубань С.А. Правове регулювання архітектурної діяльності: вітчизняний та зарубіжний досвід	167
Кондрова К.Г. Особливості правового регулювання підрядних відносин у законодавстві України та світовий досвід	176
Кранустін В. Адвокатська етика: засади та принципи	185
Кузьменко О.В. Правовідносини у сфері капітального будівництва	190
Лазебник В.В. Інвестиційні договори на будівництво житла: цивільно-правовий аспект	196
Литвин О.Г., Пасічнюк Е.В. Юридичний аспект несанкціонованої забудови природно-заповідного фонду	200
Матвійчук А.О. Сервітутні права при здійсненні будівельної діяльності	206
Томіленко М.А. Характеристика сучасного будівельного законодавства Нової Зеландії..	212
Фасоля Ю.В. Речові ефекти реєстрації прав на нерухоме майно: принцип внесення vs принцип протиставимості	219
Шиндяпін Д.С. Проблема прибудов у Києві	224

*Зубань Софія Анатоліївна, бакалавр архітектури,
студентка факультету урбаністики та просторового планування,
спеціальність «Право»,
Наук. керівник: к.ю.н., доц. Халабуденко Олег Анатолійович,
Київський національний університет будівництва і архітектури*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АРХІТЕКТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Архітектурна галузь є однією із важливих складових системи розвитку будівництва та країни в цілому. Тож варто розглянути питання правового регулювання архітектурної діяльності як складової правового забезпечення процесу будівництва. Існуючий на сьогодні правовий порядок регулювання архітектурної діяльності має бути здійснений виважено та обґрунтовано, при цьому мають враховуватись інтереси як замовників будівництва, проектувальників, будівельників, так і територіальних громад, окремих громадян та держави. Це обумовлено тим, що результати архітектурної діяльності мають безпосередній вплив на життєдіяльність суспільства та держави загалом.

Основний матеріал. У широкому розумінні правове регулювання являє собою юридичний вплив на суспільні відносини, який здійснюється за допомогою права і всієї сукупності правових засобів [1, (с.171)]. Слід додати, що в правовому регулюванні право реалізується завдяки правовим засобам та формам (норми права, правовідносини, акти реалізації та застосування норм права та ін.), тоді як правовий вплив здійснюється за допомогою системи неюридичних засобів, а саме: ідеологічних, психологічних, інформаційних та інших механізмів. Право, як регулятивна діяльність може охоплювати різні за складом юридично значущі дії суб'єктів права, які спрямовані на активізацію потенціалу права і також впровадження його нормативності в реальну поведінку суб'єктів конкретних правових відносин [1].

Таким чином, ключовими категоріями в побудові нормативної системи, що відноситься до фінансово правового результату в даній сфері

є архітектурна діяльність. Перш за все, в рамках архітектурної діяльності процес будівництва слід розпочинати з проекту. Кожен майбутній забудовник або замовник є фізичною або юридичною особою та зобов'язаний для початку мати архітектурний проект і проектно-кошторисну документацію на об'єкт будівництва.

Зауважимо, що будівництво може здійснюватися без архітектурного проекту, якщо для його спорудження не потрібен дозвіл на будівництво. Такий дозвіл не вимагається в тих випадках, коли будівельні роботи не призводять до зміни зовнішнього архітектурного вигляду сформованої забудови міста або іншого населеного пункту, окремих об'єктів, а також не зачіпають характеристик надійності і безпеки будівель, споруд та інженерних комунікацій [2, (§ 3)].

Проте в такому дозволі може бути відмовлено з певних причин, зокрема: неподання необхідних для прийняття рішення документів; невідповідність наданих документів вимогам законодавства; надані документи містять недостовірні дані та неточності [8, (п.7 ст.39)]. Відмова у видачі дозволу на будівництво може бути оскаржена замовником у суді.

Отже, основними напрямками дозвільної діяльності у сфері архітектури та містобудування є ліцензування, сертифікація та стандартизація будівельної та архітектурної продукції та діяльності [2, (с.172)] .

Архітектурний проект повинен бути виконаний архітектором, що має ліцензію на архітектурну діяльність, видану місцевими органами архітектури і містобудування (міста, селища, району, області) .

Однією з ключових проблем при здійсненні архітектурної діяльності є питання про відповідальність архітекторів та осіб, з якими вони пов'язані договірними відносинами при виконанні архітектурно-будівельної діяльності. Загальні питання відповідальності в цій сфері врегульовані загальними нормативно-правовими актами, цивільним, адміністративним та Кримінальним кодексами, крім того – спеціальним законом «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності», згідно ст.1 якого правопорушеннями у сфері містобудівної діяльності визнаються протиправні діяння (дії чи бездіяльність) суб'єктів

містобудування – юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, що призвели до невиконання або неналежного виконання вимог, установлених законодавством, будівельними нормами, державними стандартами і правилами.

Слід врахувати, що при здійсненні архітектурної діяльності архітектори керуються не тільки нормами законів і підзаконних актів, а також корпоративних актів, котрі передбачають дотримання норм професійної етики архітектора, які, по суті, виконують функції внутрішнього закону для всіх архітекторів.

Варто розглянути та дати визначення такому поняттю, як «проектна діяльність». Серед багатьох визначень можемо виділити саме таке, що в повній мірі розкриває і пояснює, що взагалі представляє собою архітектурна діяльність з професійної точки зору.

Архітектурна діяльність – це професійна діяльність громадян (архітекторів), які координують розробку всіх розділів проектної документації для будівництва або реконструкції, виконують авторський нагляд за будівництвом архітектурного об'єкту.

Розроблення проектів об'єктів архітектури та передпроектні роботи здійснюються на підставі вихідних даних на проектування, до яких належать: архітектурно-планувальне завдання, завдання на проектування та технічні умови щодо інженерного забезпечення об'єкта архітектури.

Проект об'єкта архітектури має бути завірений підписом і особистою печаткою архітектора, який має кваліфікаційний сертифікат. Перед затвердженням проектів у випадках, визначених Кабінетом Міністрів України, проводиться їх експертиза чи, відповідно, комплексна експертиза.

Затвердження проекту замовником може бути здійснено за наявності рішення органу містобудування та архітектури про погодження проекту. Рішення про відмову у погодженні проекту або неприйняття у місячний строк будь-якого рішення може бути оскаржено до суду.

Адміністративний контроль та нагляд здійснює центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику з питань державного архітектурно-будівельного контролю [5, (п.1 ст.11)].

Відмітимо також передбачені законом і авторський та технічний нагляд, що є не менш важливим в архітектурній діяльності.

Технічний нагляд забезпечується замовником і здійснюється особами, які мають відповідний кваліфікаційний сертифікат. Авторський нагляд здійснюється архітектором - автором проекту об'єкта архітектури, іншими розробниками затвердженого проекту або уповноваженими ними особами.

Панівною точкою зору є те, що авторський нагляд — це цивільно-правовий інститут, спрямований на забезпечення оптимальної можливості втілення в матеріалі твору архітектурного мистецтва, в точній відповідності з проектом, створеним у результаті творчої діяльності автора, який дає йому можливість у процесі будівництва вносити необхідні зміни.

В цьому випадку між архітектором та забудовником виникають організаційні правовідносини.

На цей час дії Постанови Кабінету міністрів України від 11 липня 2007 р. № 903 Про авторський та технічний нагляд під час будівництва об'єкта архітектури. Цей Порядок визначає механізм здійснення авторського нагляду під час будівництва об'єкта архітектури (нового будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту будівель і споруд, а також технічного переоснащення діючих підприємств).

Авторський нагляд здійснюється архітектором - автором проекту об'єкта архітектури, іншими розробниками затвердженого проекту або уповноваженими особами (далі - генеральний проектувальник) відповідно до законодавства та договору із замовником (збудовником) протягом усього періоду

У разі виявлення відхилень від проектних рішень, допущених під час будівництва об'єкта архітектури, та відмови підрядника щодо їх усунення особа, яка здійснює авторський або технічний нагляд, повідомляє про це замовникам і відповідну інспекцію державного архітектурно-будівельного контролю для вжиття заходів відповідно до законодавства, а саме заборони дозволу на будівництво. Порядок проведення авторського і технічного нагляду встановлюється Кабінетом Міністрів України [5, (п.1, ст.11)].

Як прописано в законі, відносини, що виникають під час створення і використання об'єктів архітектури як об'єктів авторського права, регулюються

Цивільним кодексом України, Законом України "Про авторське право і суміжні права", Законом «Про архітектурну діяльність» та іншими законодавчими актами України [7, (ч. 1 ст. 29)].

Існує необхідність приведення у відповідність з нормами авторського права положень законодавства, які встановлюють порядок внесення змін до проектної документації в ході проведення авторського нагляду, оскільки діючими нормативними положеннями передбачається можливість внесення змін до проекту будівництва без узгодження з авторами даного проекту, що є прямим порушенням їх права на використання твору, передбаченого статтями 440, 441 Цивільного кодексу України.

Відсутність чітких нормативних положень щодо визначення місця договору на проведення авторського нагляду у системі договірних прав України є стримуючим чинником для повної реалізації та дієвості способів захисту авторського права, які існують у межах даного правового інституту, що зумовлює необхідність вирішення на науковому та законодавчому рівні проблеми з розвитку правових положень щодо договірних регулювань відносин, які виникають при здійсненні авторського нагляду [7].

Щодо відповідальності за порушення законодавства про архітектурну діяльність можна зазначити : 1) порушення законодавства про архітектурну діяльність тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність згідно з законами України [6, (п.7, ст.32)]. 2) Спори, що виникають у процесі здійснення архітектурної діяльності, в тому числі за участю іноземних юридичних і фізичних осіб [6, (п.7, ст.33)].

В законі України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» згідно ст.1 – правопорушеннями у сфері містобудівної діяльності є протиправні діяння (дії чи бездіяльність) суб'єктів містобудування - юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, що призвели до невиконання або неналежного виконання вимог, установлених законодавством, будівельними нормами, державними стандартами і правилами.

А в статті 2 суб'єкти містобудування, які здійснюють проектування об'єктів, експертизу проектів будівництва, несуть відповідальність у вигляді штрафу за передачу замовнику проектної документації для виконання

будівельних робіт на об'єкті будівництва, розробленої з порушенням вимог законодавства, містобудівної документації, вихідних даних для проектування об'єктів містобудування, будівельних норм, державних стандартів і правил, у тому числі за нестворення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення, незабезпечення приладами обліку води і теплової енергії, а також за зниження класу наслідків (відповідальності) об'єкта будівництва.

З метою вдосконалення правового регулювання архітектурної діяльності в Україні можна розглянути досвід зарубіжних країн, критичний аналіз якого дозволить оцінити сучасний стан правового регулювання архітектурної діяльності в Україні та змінити на краще.

На приклад, в Німеччині існує практика, яка дозволяє 134 000 архітекторам працювати позаштатними працівниками, державними працівниками або зайнятими в будівництві та будівельному бізнесі (тобто, будують свій бізнес під свою відповідальність). В той же час в Україні існує безліч фірм і підприємств, де працює багато спеціалістів в даній сфері, тому важко надати конкретні дані щодо зайнятих в них саме фахівців-архітекторів.

Федеральна палата німецьких архітекторів (Bundesarchitektenkammer) є національною асоціацією 16 палат архітекторів німецьких земель, органів публічного права. Вона представляє інтереси німецьких архітекторів, ландшафтних архітекторів, архітекторів інтер'єру і містобудівників в політиці і суспільстві. Незважаючи на те, що правила як для архітекторів, так і для будівельних замовників є предметом індивідуального федерального законодавства, багато важливих політичних рішень, що стосуються професії, приймаються в Берліні або Брюсселі.

Завдання 16 палат архітекторів німецьких земель полягають у наступному: просувати культуру будівництва, архітектури, будівництва, містобудування і ландшафтного управління; захищати професійні інтереси всіх своїх членів і репутацію професії, консультувати членів з питань, пов'язаних з професійною практикою, і контролювати виконання професійних обов'язків; популяризувати та організовувати професійну підготовку; вести

списки і довідники, які вимагаються законодавством та іншими законодавчими актами, і видавати необхідні сертифікати, щоб внести свій вклад в регулювання конкуренції; підтримувати органи влади і суди в усіх питаннях, що стосуються професійних обов'язків; працювати над вирішенням спорів, що впливають з професійної практики; зробити внесок в регулювання експерта.

Професія архітектора в Німеччині є однією з «вільних професій», чий титул охороняється законом, служать за допомогою контролю кваліфікації, а також захистом споживачів. Процес реєстрації архітектора в палаті землі заснований на оцінці, проведеній незалежним журі з професіоналів на чолі з магістратом або юристом. Для того, щоб архітектора зареєстрували, він повинен мати мінімум 4 роки академічної підготовки в університеті. Для ландшафтних архітекторів, містобудівників і дизайнерів інтер'єру: 3 або 4 роки (в залежності від закону землі). У виняткових випадках три землі приймають для реєстрації бакалаврів з 3 роками підготовки за умови, що здобувач має обов'язковий професійний досвід від 4 до 6 років (Баварія 6 років + додатковий іспит; Гессен 4 роки; Шлезвіг-Гольштейн 4 роки).

У Німеччині існує національний закон про тарифи для архітекторів та інженерів (Honorarordnung für Architekten und Ingenieure / НОАІ), що встановлює загальні положення та визначення для архітектурних та інженерних послуг, включаючи обов'язкові мінімальні і максимальні тарифи.

Він містить великі оглядові таблиці для визначення шкали плати за послуги в різних проектах (будівництво, міське планування, ландшафтне планування, транспортна інфраструктура, технічні споруди, земляні роботи, геодезія і т. д.). Загальні витрати за проектом розбиті на відсотки для різних етапів роботи («Leistungsphasen») діяльність в будівництві регулюється будівельним законом.

Відомо що в Німеччині діє Федеральний будівельний кодекс, який охоплює такі питання, як землекористування, права власності, адміністративні процедури тощо. При цьому кожна з 16 федеральних земель в Німеччині має свій власний «Bauordnung» - будівельний кодекс. Ці будівельні норми встановлюють вимоги до будівельних ділянок, будівельних робіт, будівельним нормам. Іншими словами, вони більшою мірою орієнтовані на

окремі будівельні проекти. Крім того, існує «Musterbauordnung» (модельний будівельний кодекс), який покликаний забезпечити основу для гармонізації регіональних кодів, але він не усунув регіональних відмінностей [4].

Висновки. Порівнюючи правове регулювання архітектурної діяльності в Україні та Німеччині можна зробити наступні висновки:

1) в Україні законодавчі акти, що єдині для всіх областей, а в Німеччині, крім єдиного Будівельного закону ще існують закони для кожної з 16 федеральних земель;

2) титул або спеціальність «архітектор» в Україні визначається в класифікаторі професій, а в Німеччині він закріплюється в статуті федеральної палати німецьких архітекторів;

3) в Україні не існує переліку всіх архітекторів і не можна ніде з ним ознайомитися, в той час як в Німеччині кожний архітектор зобов'язаний зареєструватися в палаті архітекторів тієї землі, де він проживає;

4) в Німеччині існує мережа архітектурного обліку – організація, що представляє архітекторів на міжнародній арені, сприяє їх працевлаштуванню в інших країнах, та представляє їх інтереси в органах влади зарубіжних країн. В Україні такої організації не існує:

5) в Німеччині діє закон про тарифи для архітекторів, де чітко встановлено вартість послуг, що захищає права споживачів, замовників, в той же час в Україні вартість послуг встановлюють самі виконавці робіт на свій розсуд;

6) в Німеччині більшість архітекторів працюють на договірній основі, їх професія в більшій мірі є «вільною», в той час як в Україні діють фірми, групи, майстерні, що об'єднують спеціалістів, кваліфікація яких не завжди визначена і не завжди замовник може бути впевнений у кваліфікації виконавців і якості робіт.

Зарубіжний досвід безпосередньо на прикладі Німеччини також підтверджує загальну тенденцію розвинених країн до роздержавлення управління будівництвом та передачі великої кількості владно управлінських функцій організаціям саморегулювання (професійним учасником ринку архітектурних послуг).

Список використаних джерел та літератури:

1. Адміністративне право України. Академічний курс : [підручник] у 2 т. / за редакцією В.Б. Авер'янова. – К. : Юрид. думка, 2007. – Т. 1 : Загальна частина. – 592 с. (наукова стаття Резніченко В.О. –Національний вісник Ужгородського національного університету, 2014).
2. Коммерческое право [Том 2] : учебник / Бушев А.Ю., Вершинин А.П., Вершинин, А.П.; Вещунова, Н.Л. / С.-Петербург. гос. ун-т. Юрид. фак. Ч. 2. - 1998. - 470 с.
3. 3.Проект Містобудівного кодексу України від 18.05.2010 № 6400 [Електронне джерело]. URL.: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=36234&pf35401=150105>
4. REGULATION OF THE ARCHITECTURAL PROFESSION AND PRACTICE IN GERMANY [Електронне джерело]. URL.: <https://www.bak.de/eng/regulation/> (арх. деятельность в Германии)
5. Закон України про архітектурну діяльність [Електронне джерело]. URL.: <http://www.btn.kiev.ua/ua/zakon-ukrainy-ob-arxitekturnoj-deyatelnosti.html> Закон Украины об архитектурной деятельности / С изменениями от 22.12.2011 /
6. Закон України про архітектурну діяльність (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 31, ст.246) [Електронне джерело]. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-14>
7. Авторский надзор в строительстве как элемент системы защиты прав авторов проектов // Интеллектуальная собственность. Авторское право и смежные права. — 2005. — № 3. — С. 13.